

## Справа «Лаутсі проти Італії» (*“Lautsi v. Italy”*)

**Ключовий висновок:** Розп’яття у шкільних кабінетах суперечить праву батьків навчати своїх дітей відповідно до власних переконань і праву дітей на свободу релігії.

У рішенні, ухваленому 3 листопада 2009 року у справі «*Лаутсі проти Італії*», Суд постановив, що

- було порушено ст. 2 Першого протоколу до Конвенції (право на освіту), взяту у поєднанні зі ст. 9 Конвенції (свобода думки, совісті і релігії).

Відповідно до ст. 41 Конвенції Суд призначив сплатити заявниці 5 000 євро як компенсацію моральної шкоди.

### Обставини справи

Заявниця п. Сойле Лаутсі є громадянкою Італії, проживає у м. Абано Терме. У 2001-2002 навчальному році діти заявниці у цьому ж місті навчалися у державній школі «*Instituto comprensivo statale Vittorino da Feltre*». В усіх класних кімнатах цієї школи на стінах висіли Розп’яття. Пані Лаутсі вирішила, що це суперечить принципу секуляризму, відповідно до якого вона виховувала своїх дітей. Заявниця висловила адміністрації школи свою позицію, спираючись на рішення по іншій справі, винесеного касаційним судом у 2000 році, в якому містився висновок про те, що наявність Розп’яття на виборчих дільницях порушує принцип секуляризму держави. У травні 2002 року адміністрація школи вирішила залишити Розп’яття у класних кабінетах. Згодом обраний адміністрацією підхід був підтриманий Міністерством державної освіти, яке ухвалило для шкіл відповідну директиву.

23 липня 2002 року заявниця оскаржила рішення адміністрації школи до регіонального адміністративного суду. Вона стверджувала, що підхід школи порушував конституційний принцип секуляризму та неупередженості стосовно формування світогляду з боку державних органів. Міністерство державної освіти, яке приєдналося як сторона у цій судовій справі, пояснило, що відповідна ситуація була зумовлена двома королівськими декретами від 1924 та 1928 років. 14 січня 2004 року цей адміністративний суд задовольнив клопотання заявниці про те, щоб справу було передано до Конституційного суду Італії (далі – КС). Під час розгляду справи у КС Уряд стверджував, що ситуація, яка склалася у школах, була природною, адже Розп’яття було не тільки релігійним символом, але також і символом Італійської держави, своєрідним «прапором» єдиної названої у Конституції релігійної організації – католицької церкви. 15 грудня 2004 року Конституційний суд постановив, що він не мав повноважень розглядати справу, оскільки спір стосувався не закону, а підзаконних актів. 17 березня 2005 року адміністративний суд відмовив у задоволенні скарги заявниці. Він постановив, що Розп’яття було символом італійської історії та культури, а отже, – італійської ідентичності, а також

символом рівності, свободи і толерантності так само, як і державного секуляризму. У лютому 2006 року Державна рада Італії також відмовила заявниці у задоволенні скарги, обґрунтувавши своє рішення тим, що Хрест став однією зі світських цінностей Конституції Італії, а отже, становив цінність громадянського життя.

### **Зміст рішення Суду.**

Пані Лаутсі від свого імені та від імені своїх дітей стверджувала, що демонстрація Розп'яття у державній школі суперечила її праву забезпечувати освіту та навчання дітей відповідно до власних релігійних, світоглядних переконань, як це передбачено ст.2 Першого протоколу до Конвенції. Демонстрація хреста також порушувала її свободу совісті і релігії, що гарантується ст. 9 Конвенції.

Не помітити наявності Розп'яття у шкільних кабінетах було неможливо. Школярі будь-якого віку могли зрозуміти його як релігійний знак. А отже, вони могли сприймати своє шкільне середовище як таке, що позначене певною релігією. Така ситуація могла би заохочувати дітей, котрі сповідували цю релігію, однак водночас перешкоджати дітям інших релігій, зокрема тим, що належали до релігійних меншин, чи дітям з атеїстичних сімей. Свобода не сповідувати жодну релігію (що втілена у свободі релігії, гарантованій Конвенцією) не обмежувалася тільки відсутністю релігійних відправ чи релігійної освіти у школах; вона також поширювалася на ритуали чи символи, котрі представляли віру, релігію чи атеїстичні переконання. Ця свобода потребувала особливого захисту у тих випадках, коли сама держава представляла певну віру, а особа була поставлена в умови, в яких вона не могла уникнути впливу або якщо і могла, то через непропорційні жертви й зусилля.

Держава повинна утримуватися від нав'язування релігії у середовищі, в якому громадяни є залежними від неї. Зокрема, необхідно було дотримуватися конфесійного нейтралітету у сфері публічної (державної) освіти, де навчання було обов'язковим, незалежно від релігії і мало на меті формування у дітей критичного мислення.

Суд не міг збагнути того, як наявність у державних школах Розп'яття – символу, який обґрунтовано пов'язується з католицизмом (релігією більшості населення у Італії) – могла слугувати освітньому плюралізму, що був істотно важливим для збереження «демократичного суспільства» у сенсі Конвенції та плюралізму, визнаного Конституційним судом Італії.

Таким чином, обов'язкова наявність символу певної конфесії у місцях, котрі належать до сфер управління державних органів (наприклад, у класних кабінетах шкіл) обмежує право батьків навчати своїх дітей відповідно до своїх переконань і право дітей сповідувати чи не сповідувати певну релігію. Отож, Суд дійшов висновку про те, що була порушена ст. 2 Першого протоколу до Конвенції, взята у поєднанні зі ст. 9 Конвенції.